

MU
meet

УРОК

МІСТО З ВИСОТИ

Вікова група:

13–14 років
(7-8 класи)

Тривалість:

90 хвилин
(здвоєний
урок)

Тип заняття:

**інтегрований
воркшоп**

Можлива форма:

**робота в класі з короткою
прогулянкою** навколо
школи або на подвір'ї

Мета уроку

- сформувати в учнів розуміння міста як цілісної системи, де всі елементи взаємопов'язані;
- розвинути просторове мислення та навички «стрибати між масштабами» – від рівня вулиці до рівня району й міста;
- навчити читати місто, розпізнавати його структуру через основні елементи – шляхи, межі, вузли, орієнтири;
- виховати відповідальність і відчуття приналежності до міського простору, розвиваючи усвідомлення, що кожен мешканець впливає на місто;
- стимулювати здатність до спостереження, аналізу та уявлення змін у місті через власний досвід.

Короткий опис

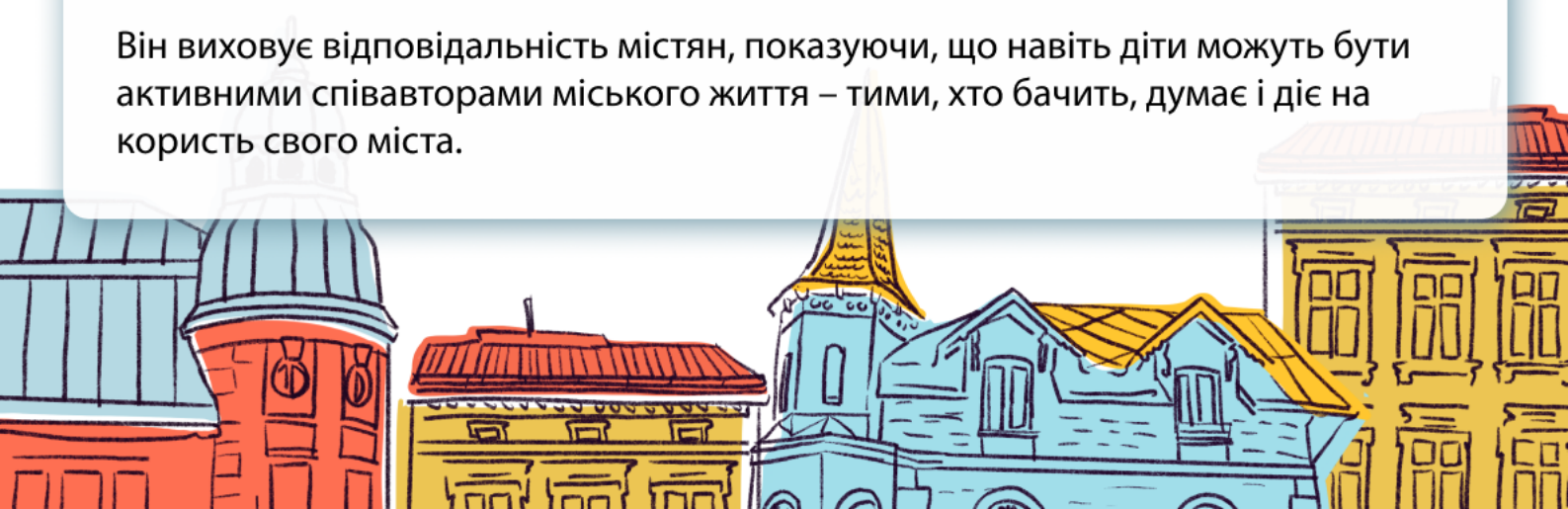
Заняття знайомить учнів із тим, як архітектори та урбаністи бачать місто – не лише окремими будівлями, а як живу систему зв'язків.

Учні досліджують, як влаштоване їхнє місто або район: де проходять основні шляхи, де перетинаються потоки, які місця допомагають орієнтуватися, а які створюють відчуття межі.

Через спостереження, роботу з картою та створення власних ментальних мап учні навчаються бачити місто з різних масштабів і розуміти, як їхні дії впливають на простір.

Урок поєднує елементи географії, громадянської освіти, просторового аналізу й мистецтва.

Він виховує відповідальність містян, показуючи, що навіть діти можуть бути активними співавторами міського життя – тими, хто бачить, думає і діє на користь свого міста.

Структура заняття

Вступ і мотивація (10 хв)

- розмова про різні точки зору на місто – з рівня очей і з висоти.
- постановка питання: «що ми бачимо, коли дивимось на місто згори?».

Спостереження: місто навколо школи (20 хв)

- коротка прогулянка або аналіз фотографій району.
- фіксація ключових спостережень – шляхи, межі, орієнтири.

Робота з мапою: читаємо місто (30 хв)

- ознайомлення з основними поняттями за Кевіном Лінчем.
- групова робота – нанесення елементів міста на карту, обговорення.

Творче завдання: моє місто згори (25 хв)

- створення ментальних карт міста – таких, як його бачить і відчуває кожен учень.
- короткі презентації або виставка карт.

Підсумок і розмова про відповідальність (5 хв)

- що нового ми побачили про своє місто.
- чи можна змінювати місто, починаючи зі спостереження.

Матеріали та інструменти

Для всього заняття:

- аркуші формату А3 або ватмани;
- мапи району або міста (друковані чи на екрані);
- маркери, кольорові олівці, стікери;
- фото прикладів міста з висоти;
- дошка або фліпчарт для спільних висновків;
- (опційно) телефон або планшет з картою для орієнтації на місцевості.

Ключові акценти для вчителя

- допомагайте учням бачити місто не лише як набір будівель, а як єдиний живий організм;
- тримайте фокус на зв'язках між людьми, простором і діями – не на архітектурних стилях;
- ставте запитання “чому?” і “що це означає?”, а не лише “що ви бачите?”;
- підкреслюйте виховний аспект: усвідомлення власної ролі та відповідальності за міський простір;
- підтримуйте різноманітність бачення – кожна ментальна карта унікальна, як і досвід життя в місті.

Тривалість:

10 хв

БЛОК 1

ВСТУП. ЩО МИ БАЧИМО, КОЛИ ДИВИМОСЯ НА МІСТО

Мета

- викликати інтерес до теми;
- підвести учнів до усвідомлення, що бачити місто – це вміти бачити зв'язки між його частинами;
- актуалізувати досвід щоденного сприйняття міського простору.

Хід:

1. Привітання та налаштування (2 хв)

Учитель коротко пояснює, що сьогоднішнє заняття присвячене тому, як архітектори дивляться на місто – не лише знизу, а й згори, щоб побачити взаємозв'язки між усім, що в ньому є.

Репліка вчителя:

«Ми щодня бачимо своє місто – дорогу до школи, парк, магазини, двір. Але зазвичай ми дивимось на нього тільки з рівня очей. Архітектори ж і урбаністи дивляться ширше: вони намагаються побачити, як усі ці частини поєднані між собою. Сьогодні спробуємо подивитись на наше місто з іншої точки зору – “з висоти”»

2. Запитання для обговорення (4 хв)

Учитель ставить серію коротких запитань, щоб активізувати досвід дітей:

- Яке місце у вашому місті видно здалеку?
- Звідки можна побачити найбільше частин міста одночасно?
- Як ви орієнтуєтесь, коли йдете незнайомими вулицями?
- Якщо б ви малювали карту свого міста, що б було головним на ній?

(Учитель записує відповіді на дошці або малює **просту схему “місто очима юних дослідників”**: школа, дім, парк, дорога, річка тощо.)

Репліка вчителя:

«Коли ми піднімаємось вище – наприклад, дивимось на карту або фото з дрону – ми бачимо, що наше місто складається з багатьох ліній і плям, які разом утворюють систему. І ми, мешканці, є частиною цієї системи.»

Порада: пригадати з дітьми поняття “масштаб”.

3. Візуальний стимул (3 хв)

Учитель демонструє учням кілька фото міста або району з висоти (Google Maps, дрон-зйомка, оглядовий майданчик).

Учні мають визначити, що вони впізнають, а що виглядає інакше, ніж очікували.

Питання до обговорення:

- Чи легко впізнати знайомі місця зверху?
- Що найбільше впадає у вічі – дороги, зелені зони, будинки?
- Якби ви вперше бачили це місто – що б ви про нього подумали?

4. Формулювання теми й завдання уроку (1 хв)

Учитель підсумовує:

«Архітектори й урбаністи часто починають із того, щоб подивитися на місто згори – щоб побачити його структуру, зв'язки, ритми. Сьогодні ми спробуємо зробити те саме. Подивимось, як місто працює як система, де кожна частина важлива. І зрозуміємо, що кожен із нас впливає на те, яким воно є.»

Учитель записує тему на дошці:

“Місто з висоти: як бачити простір і зв'язки в місті”

Методичні поради

- Покажіть знайомі дітям місця – краще, якщо це буде їхній район або центр міста.
- Якщо є проектор або ноутбук – відкрийте Google Maps і зробіть короткий “політ” над містом.
- Якщо клас активний, дайте коротку вправу: “назвіть місце, з якого видно все” (вежа, пагорб, дах, площа).
- Не поспішайте пояснювати – важливо, щоб діти самі дійшли думки, що бачити місто згори означає розуміти, як воно працює.

Тривалість:

20 хв

БЛОК 2

СПОСТЕРЕЖЕННЯ. МІСТО НАВКОЛО ШКОЛИ

Мета

- навчити дітей спостерігати простір не як окремі об'єкти, а як частини системи;
- розвинути вміння помічати зв'язки між архітектурою, природою, людьми, транспортом;
- підготувати учнів до подальшої роботи з картою – сформувати “польові” спостереження.

Хід:

1. Інструктаж перед виходом (2 хв)

Учитель пояснює завдання: це невелика прогулянка навколо школи або спостереження через вікно/відео, якщо немає можливості виходити.

Репліка вчителя:

«Ми зараз подивимось на наше місто не як на набір будівель, а як на живий організм. Уявіть, що ви архітектори, які досліджують, як місто дихає, рухається і змінюється. Нам потрібно побачити, що з'єднує місця між собою – дороги, переходи, дерева, люди, потоки транспорту.»

2. Прогулянка або спостереження (5 хв)

Учні рухаються невеликою групою разом із учителем навколо школи. Якщо вихід неможливий – учитель показує фотографії району або кадри з Google Street View. Кожен учень отримує аркуш для нотаток або спостережень.

Завдання (10 хв):

- позначити, що є шляхами (де ходять, їздять, рухаються);
- знайти межі (де щось відділяє простір – паркан, річка, дорога);
- визначити орієнтири (що допомагає орієнтуватися – вежа, магазин, пам'ятник, дерево);
- помітити місця зустрічей (де люди зупиняються, спілкуються, грають).

Репліка вчителя:

«Не шукайте лише красиві будинки. Спробуйте побачити, як усе пов'язано – де люди йдуть, де зупиняються, що їм заважає, що допомагає орієнтуватися.»

Учитель може супроводжувати спостереження короткими запитаннями:

- Де вам зручно йти? Де незручно?
- Яке місце здається живим? А яке – порожнім?
- Якби ви побачили цю ділянку згори, що б було головним на карті?

3. Повернення до класу та коротке обговорення (3 хв)

Учитель збирає короткі враження:

- що вас здивувало?
- чи побачили ви, як усе пов'язано?
- де, на вашу думку, центр цього району?

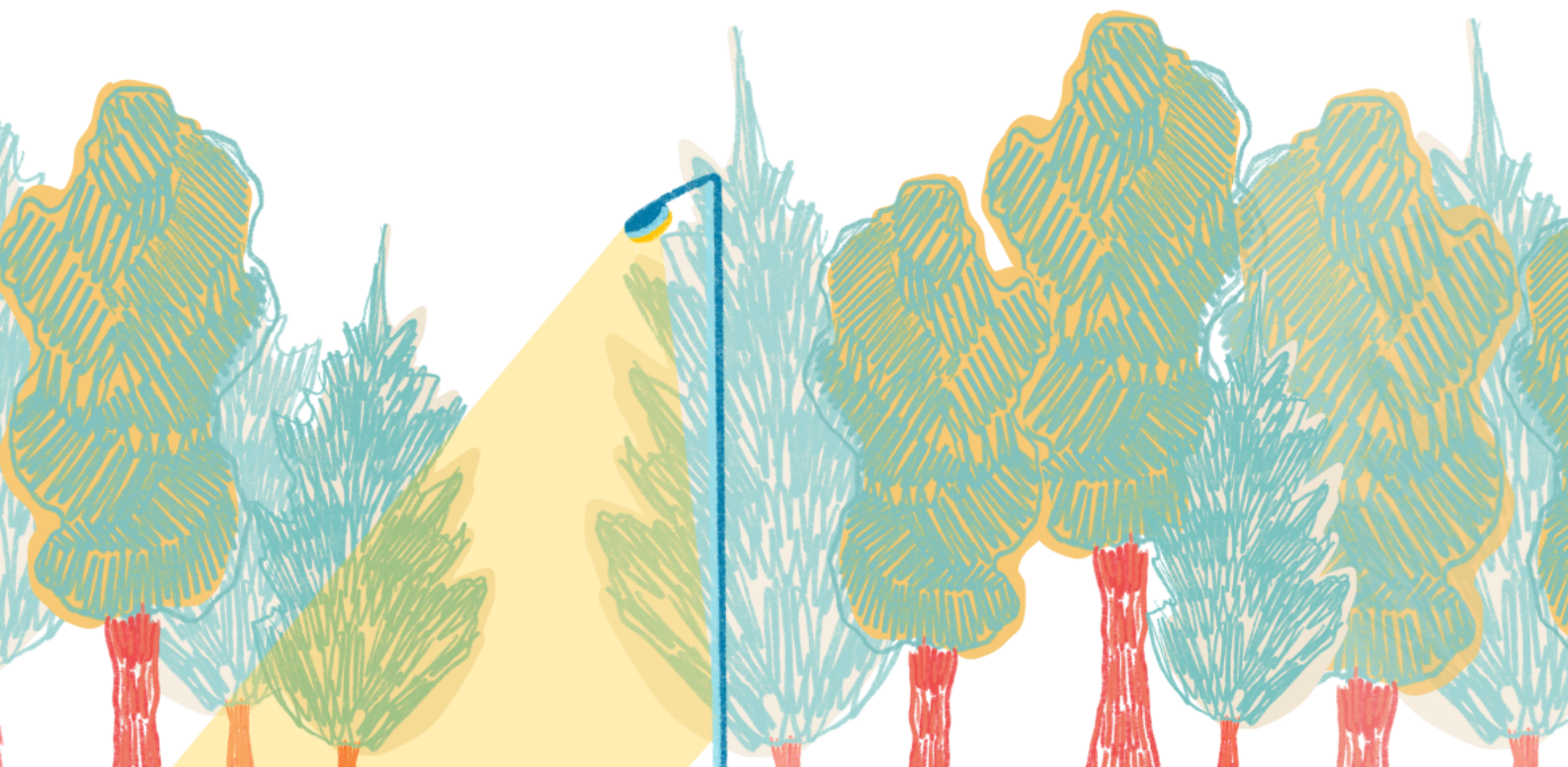
Можна записати ключові спостереження на дошці або зробити спільну схему "Місто навколо школи".

Репліка вчителя:

«Те, що ми зараз зробили, – це перший крок урбаніста. Ми побачили місто не очима перехожого, а очима дослідника. Наступним кроком буде зрозуміти, як це виглядає, якщо подивитися згори – тобто побудувати свою карту міста.»

Методичні поради

- Якщо учні активні, дайте їм ролі: "спостерігач пішоходів", "спостерігач природи", "спостерігач архітектури", "спостерігач транспорту". Потім об'єднайте результати.
- Якщо група велика або вихід неможливий – працюйте з фото або коротким відео.
- Уникайте оціночних суджень ("красиво/некрасиво"). Працюйте з питаннями "чому" і "як це працює".
- Якщо час дозволяє, можна попросити учнів зробити 2-3 фото спостережень і додати їх пізніше до карти.

Тривалість:

30 хв

БЛОК 3

РОБОТА З МАПОЮ: ЧИТАЄМО МІСТО

Мета

- навчити учнів читати місто як систему, користуючись простими принципами урбаністичного аналізу;
- познайомити з базовими поняттями Кевіна Лінча: шляхи, межі, райони, вузли, орієнтири;
- сформувати розуміння, що карта – це не лише схема, а спосіб мислити про простір.

Хід:

1. Вступ до поняття «читання міста» (7 хв)

Учитель пояснює, що урбаністи описують міста не лише через будівлі, а через зв'язки між ними.

Показує просту схему або малюнок міста, подібний до “ментальної мапи” (можна навіть від руки).

Репліка вчителя:

«Коли ми ходимо містом, ми іноді губимось, іноді навпаки – знаємо кожен поворот. Це тому, що в кожному місті є певна “структура”, яку можна прочитати. Урбаніст Кевін Лінч запропонував п'ять ключових елементів, за якими ми розуміємо місто.»

Учитель коротко пояснює терміни (можна намалювати або показати на прикладах фото):

- **Шляхи (paths)** - дороги, вулиці, тротуари, маршрути, якими ми рухаємось.
- **Межі (edges)** - те, що розділяє простори (річка, парк, паркан, широка дорога).
- **Райони (districts)** - частини міста з власним характером (житловий квартал, центр, промзона).
- **Вузли (nodes)** - місця, де перетинаються маршрути або зосереджена активність (площа, перехрестя, парк).
- **Орієнтири (landmarks)** - те, за чим ми впізнаємо місце (вежа, пам'ятник, яскравий фасад).

2. Робота в групах: наносимо елементи на карту (15 хв)

Учні об'єднуються в групи по 5-7 осіб. Кожна група отримує друковану карту району або міста (можна Google Maps у чорно-білому варіанті).

Завдання:

- кольоровими маркерами або наклейками позначити:
- шляхи - синім;
- межі - червоним;
- райони - зеленим або штрихуванням;
- вузли - кружками;
- орієнтири - зірочками або стікерами.
- Після нанесення елементів групи коротко презентують свої карти.

Питання для обговорення (3 хв):

- Що найбільше впадає в очі?
- Де проходять головні потоки?
- Яке місце можна вважати центром?
- Чи є частини, які виглядають відокремленими від інших?

Репліки вчителя:

«Ви тільки що зробили перший крок до розуміння того, як місто працює як система. Тепер ви бачите не лише вулиці, а й зв'язки між ними. Саме так мислять архітектори й урбаністи, коли аналізують простір.»

Методичні поради щодо карти:

формат не менше А3, розмір найдрібніших надписів - 8 пт

3. Узагальнення результатів (5 хв)

Учитель збирає короткі висновки від кожної групи і спільно з класом формує узагальнену схему на дошці або ватмані:

- головні лінії руху;
- ключові точки взаємодії;
- проблемні або розірвані зв'язки.

Підсумкова репліка:

«Коли ми бачимо місто як мережу шляхів, вузлів і меж, ми можемо зрозуміти, що кожна дія – навіть найменша – впливає на цю систему. Це вміння “читати місто” допомагає не лише архітекторам, а й усім мешканцям думати, як його покращити.»

Методичні поради

- Якщо учням важко зрозуміти терміни, можна замінити їх простими словами: “дороги”, “кордони”, “райони”, “місця зустрічей”, “впізнавані точки”.
- Не акцентуйте увагу на точності, важливіше – логіка і спостережливість.
- Якщо клас активний, дозвольте групам коротко “захищати” свої мапи, порівнюючи з іншими.
- Можна використати прозорі плівки поверх карти, щоб легко позначати кольорами.

Мета

- розвинути просторове й системне мислення учнів;
- показати, що уявлення про місто може бути не лише технічним, а й особистим – кожен бачить його по-своєму;
- навчити відображати зв'язки між людьми, природою й архітектурою через візуальне представлення;
- виховати відчуття причетності й відповідальності за міський простір.

Хід:

1. Вступна бесіда (7 хв)

Учитель коротко пояснює завдання: тепер діти створять власну ментальну мапу – так, як вони бачать своє місто або район згори.

Репліка вчителя:

«Ми вже бачили, що місто – це не просто будинки та дороги, а зв'язки між ними. Зараз спробуємо створити власну карту – так, як ми відчуваємо своє місто. Це може бути карта спогадів, місць сили, улюблених маршрутів або навіть мрій про те, яким місто може стати.»

Учитель показує кілька прикладів ментальних мап (реальні або намальовані вручну): як різні люди уявляють свій простір.

Роздача матеріалу і ділення на групи (3 хв)

2. Завдання «Моє місто згори» (20 хв)

Учні працюють індивідуально або в парах. На аркушах формату А3 або ватмані вони малюють своє місто (або район, або шлях “дім-школа”) з висоти, але не обов'язково точно.

Головне – передати структуру, відчуття і зв'язки.

Можна включити такі орієнтири:

- місця, де приємно бути (парки, сквери, площі);
- місця, які викликають тривогу або дискомфорт, чим можна зменшити цей дискомфорт? (шумні перехрестя, темні проходи);
- маршрути, якими ходите щодня;
- природні елементи (вода, дерева, пагорби);
- важливі для спільноти місця (школа, бібліотека, спортмайданчик).

Учні можуть користуватись маркерами, наклейками, кольоровим папером, вирізками з журналів – робити карту як колаж.

3. Обговорення та рефлексія (8 хв)

Коли карти готові, учитель просить учнів розповісти про свої роботи. Можна зробити міні-виставку на дошці або столах.

Запитання для обговорення:

- Що для тебе головне у твоєму місті?
- Чому саме ці місця ти позначив(-ла)?
- Які зв'язки ти бачиш між ними?
- Якби ти міг(-ла) щось змінити – що б це було і чому?

Репліка вчителя:

«Ваші карти показують, що кожен із нас бачить місто по-своєму. Але всі ці погляди разом утворюють складну, живу картину. Саме з таких мап починається розуміння, як місто може ставати кращим.»

4. Узагальнення: “Моє місто як система” (2 хв)

Учитель підсумовує, що місто – це взаємодія простору, природи і людей. Показує, що навіть діти, через власні спостереження, уже можуть бути частиною розуміння міського розвитку.

Репліка вчителя:

«Архітектори й урбаністи часто починають із карти – але справжня карта міста народжується з того, як люди його бачать і відчують. Коли ми вміємо побачити зв'язки – ми можемо впливати на те, як ці зв'язки працюють. І це вже початок нашої відповідальності за місто.»

Методичні поради

- Заохочуйте дітей не прагнути “правильності” карти, а передати логіку і сенси.
- Якщо час дозволяє, об'єднайте всі роботи в одну “велику карту” – наклейте їх разом на стіну, щоб показати різні бачення.
- Можна дати домашнє продовження: зробити фото або невелике відео про улюблене місце з карти.
- Для інтеграції з іншими предметами:
 - образотворче мистецтво – акцент на композиції карти;
 - громадянська освіта – дискусія про роль мешканців у змінах;
 - географія – зв'язок між природними і штучними елементами міста.

КОМАНДА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ "ДІТИ - ТВОРЦІ МІСТА":

Дарія Ожиганова за підтримки

**Олександри Провозін, Світлани Тимків, Тетяни Бей,
Йешаягу-Пауліни Марченко і Олі Козаченко**

Розробка уроків - **Дарія Ожиганова**

Ілюстрації - **Марина Скворцова**

Програму реалізовано за ідеєю партисипативної групи до теми "Архітектура і урбаністика" в рамках проєкту MuMeet, що повністю фінансується Фондом "Пам'ять, Відповідальність і Майбутнє" (EVZ) в межах програми підтримки "єМістечко – простір для кожного". Організатори проєкту – Музей Міста (ЛКП "Центр розвитку туризму м. Львова" та БФ "Фонд розвитку Музею Міста у Львові") за партнерської підтримки Департаменту архітектури і просторового розвитку ЛМР, Харківської школи архітектури та Української урбан платформи.

*Матеріали створені на основі адаптованих напрацювань учасників тренінгів для вчителів та відгуків дітей, що брали участь в урбан-таборі "Діти - творці міста".

**Цей матеріал не відображає точку зору Фонду EVZ. Відповідальність за зміст будь-яких висловлювань несе автор.

Львівська
міська
рада

Музей Міста

Департамент
архітектури та
просторового розвитку

ХАРКІВСЬКА
ШКОЛА
АРХІТЕКТУРИ

Stiftung

evz

Erinnerung
Verantwortung
Zukunft